

Інститут спеціальної педагогіки і психології
імені Миколи Ярмаченка НАПН України
Відділ освіти дітей з порушеннями зору

Легкий О.М., Курінна В.Р.

СВІТ НА ДОЛОНЬКАХ

КОМПЛЕКСНА ПРОГРАМА
РОЗВИТКУ ДИТИНИ З ПОРУШЕННЯМИ ЗОРУ
МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Кропивницький
2021

УДК 376-056.262-053.4
С 24

*Рекомендовано до друку Вченою радою Інституту спеціальної педагогіки
і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України,
протокол № 4 від 24 червня 2021 року*

С 24 Світ на долоньках : комплексна програма розвитку дитини з порушенням зору молодшого дошкільного віку / В.Р. Курінна, О.М. Легкий; Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України. – Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2021. – 32 с.

ISBN 978-966-189-589-7

Комплексна програма розвитку дитини з порушеннями зору молодшого дошкільного віку «Світ на долоньках» сформована на основі вимог оновленого Базового компоненту дошкільної освіти, запропонованої структури освітньої програми дошкільного навчання. У програмі визначено напрями навчально-виховної та корекційної роботи, що складають комплекс дидактичних засад дошкільного навчання: обсягу, змісту, цільових орієнтирів навчання, створення розвивального освітнього середовища, психолого-педагогічної підтримки, позитивної соціалізації й індивідуалізації, принципів розвивального навчання, метою якого є розвиток особистості дитини у єдності виховних, розвивальних і навчальних цілей з урахуванням закономірностей розвитку на кожному віковому етапі.

Програма може бути використана родинами, в яких зростають дошкільники з порушенням зору, педагогами закладів дошкільної освіти, спеціальними психологами, студентами відповідних спеціальностей тощо.

УДК 376-056.262-053.4

ISBN 978-966-189-589-7

© Інститут спеціальної педагогіки і психології
імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2021
© ТОВ «Імекс-ЛТД», 2021

Пояснювальна записка

Дошкільний вік для дітей з порушеннями зору є найбільш сприятливим для формування й розвитку всіх психічних процесів, діяльності органів чуття, накопичення уявлень про навколишній світ. Тому правильно побудована корекційно-розвивальна робота – це одна з основних сторін дошкільного виховання дітей з порушеннями зору. Саме знання, вміння, навички, сформоване ціннісне ставлення до дійсності закладає фундамент загального розумового, сенсорного й емоційно-вольового розвитку дитини, що визначає подальшу її успішність у навчанні, соціалізації й особистісній самореалізації.

Програма розвитку для дітей з порушеннями зору молодшого дошкільного віку «Світ на долоньках» розроблена на основі Базового компоненту дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти) від 2021 р. і спирається на зазначені в ньому цінності та базові принципи.

За цією програмою в дітей з порушеннями зору мають бути сформовані обов'язкові ключові компетентності: рухова й здоров'язбережувальна, особистісна, предметно-практична й технологічна, сенсорно-пізнавальна, логіко-математична й дослідницька, природничо-екологічна й навички, орієнтовані на сталий розвиток, ігрова, соціально-громадянська, мовленнєва, художньо-мовленнєва, мистецько-творча (художньо-продуктивна, музична, театралізована) й інші,

які матимуть продовження в освітньому процесі початкової школи й упродовж життя.

Ця програма реалізує наступні загальні цілі й завдання:

1. Створювати умови для успішної фізичної й психологічної корекції порушень функціонування зорового аналізатора та його наслідків.

2. Зберігати й зміцнювати фізичне здоров'я дитини.

3. Забезпечувати емоційне благополуччя кожної дитини.

4. Розвивати в дітей сенсорні функції й перцептивні навички.

5. Формувати й розвивати систему компенсаторних механізмів.

6. Розвивати навички сприйняття простору й орієнтування в ньому.

7. Розвивати в дітей загальну й дрібну моторику.

8. Формувати загальні уявлення й розширювати знання в дітей про навколишній предметний світ.

9. Розвивати всі психічні процеси (мислення, увагу, пам'ять).

10. Розвивати мовленнєві й комунікативні вміння та навички дітей.

11. Зміцнювати й розвивати емоційно-вольову сферу дітей.

12. Формувати адаптивну поведінку в суспільстві.

Отже, ця адаптована освітня програма побудована з урахуванням особливих освітніх потреб дітей з порушеннями зору молодшого дошкільного віку.

Цей вік характеризується високою інтенсивністю фізичного й психічного розвитку. Підвищується активність дитини, посилюється її цілеспрямованість; більш різноманітними й координованими стають рухи. Із 3-4 років відбуваються суттєві зміни в характері й змісті діяльності дитини, у відносинах з дорослими й однолітками. Провідний вид діяльності в цьому віці – це ігрова діяльність і предметно-дійова співпраця.

Найбільш важливе досягнення цього віку полягає в тому, що дії дитини набувають цілеспрямованого характеру. У різних видах діяльності – у грі, малюванні, конструюванні, а також у повсякденній поведінці – діти починають діяти відповідно до заздалегідь визначеної мети, хоча через нестійку увагу не до кінця сформованої довільної поведінки дитина швидко відволікається, залишає одну справу заради іншої.

У малюків цього віку яскраво виражена потреба в спілкуванні з дорослими й однолітками. Особливо важливу роль набуває взаємодія з дорослим, який є для дитини гарантом психологічного комфорту й захищеності. У спілкуванні з ним малюк отримує потрібну йому інформацію, задовольняє свої пізнавальні потреби. Протягом молодшого дошкільного віку розвивається інтерес до спілкування з однолітками. В іграх виникають перші «творчі» об'єднання дітей. У грі дитина обирає певні ролі й підпорядковує їм свою поведінку. У цьому проявляється інтерес маленької людини до світу дорослих, які є для неї зразком поведінки, дитина прагне освоювати цей світ. Спільні ігри дітей починають переважати над індивідуальними іграми й іграми поруч. Відкриваються нові можливості для виховання в дітей доброзичливого ставлення до інших людей, емоційної чуйності, здатності до співпереживання.

У грі, продуктивних видах діяльності (малюванні, конструюванні) відбувається знайомство дитини з властивостями предметів, розвиваються її сприйняття, мислення, уява.

У молодшому дошкільному віці інтенсивно розвивається сприйняття: від використання уявлень дитина переходить до культурно вироблених засобів сприйняття – сенсорних еталонів (кольору, форми, величини). Вони стають зразками, мірилом, з яким зіставляються особливості предметів, які сприймаються.

У молодшому дошкільному віці продовжує розвиватися наочно-дієве мислення. Якщо в ранньому віці його основу складають випадкові, хаотичні спроби, то в молодшому спроби набувають спрямованого характеру з урахуванням досягнутого результату. Починає формуватися наочно-образне мислення, тобто від маніпулювання об'єктами дитина здатна перейти до маніпулювання уявленнями й образами. Дитина набуває здатність не тільки об'єднувати предмети за зовнішньою подібністю (формою, кольором, величиною), а й засвоювати загальноприйняті уявлення про групи предметів (одяг, посуд, меблі). Малюк пізнає те, що бачить перед собою в цю хвилину. В основі таких уявлень – не виділення загальних і суттєвих ознак предметів, а їхнє об'єднання загальною ситуацією або загальним призначенням.

Різко зростає допитливість дітей. У цьому віці відбуваються істотні зміни в розвитку мовлення: значно збільшується активний словник, з'являються елементарні види суджень про навколишній світ, які виражаються в розгорнутих висловлюваннях. Досягнення в психічному розвитку дитини створюють сприятливі умови для суттєвих зрушень у навчанні. З'являється можливість перейти від форм навчання, заснованих на наслідуванні дій дорослого, до форм, де дорослий в ігровій формі організовує самостійні дії дітей, спрямовані на виконання певного завдання.

У цьому віці зберігається мимовільний характер основних психічних процесів – уваги, пам'яті, мислення, а також потреба в емоційному комфорті. Однак провідним типом спілкування стає ситуативно-ділове. Це означає, що дорослий привертає дитину насамперед як партнер у цікавій спільній діяльності. Одноліток поки мало придатний для виконання цієї ролі, оскільки з ним важко узгодити наміри й побудувати план спільної діяльності.

Діти з порушеннями зору розвиваються відповідно до своїх вікових особливостей, однак вони потребують зосе-

редженості на розвитку збережених аналізаторів. Важливо розпочати формування й уточнення просторових уявлень дитини й навичок самообслуговування.

Кожна нова дія в навчанні та вихованні молодшого дошкільника з порушеннями зору сприятиме формуванню повноцінної щасливої особистості зі сформованими уявленнями й цінностями.

ОСВІТНІЙ НАПРЯМ
«Особистість дитини»

Напрями роботи фахівців	Завдання
<p>Фізичне здоров'я й розвиток рухової активності.</p>	<p>Сприяти реалізації природної потреби дитини в руховій активності.</p> <p>Знайомити з місцями для здійснення рухової активності (вулиця, майданчик, спортивна зала тощо).</p> <p>Організовувати й залучати до виконання активних вправ (ранкової зарядки, заняття з фізкультури, танців тощо).</p> <p>Формувати навички орієнтування в просторі й просторові уявлення.</p> <p>Знайомити з різними властивостями предметів у процесі рухової активності.</p> <p>Розвивати координацію рухів.</p> <p>Попереджати появу вторинних відхилень у фізичному розвитку як наслідок порушення зору.</p> <p>Формувати ціннісне ставлення до здорового способу життя.</p> <p>Формувати уявлення про різні види спорту.</p>

Очікувані результати

У дитини наявний оптимальний рівень фізичної працездатності, який відповідає віковим критеріям.

Дитина починає освоювати основні рухи, виявляючи під час виконання фізичних вправ прагнення до цілепокладання (швидко пробігти, далі стрибнути, точно відтворити рух тощо).

Дитина із задоволенням гуляє пішки, впевнено тримає тіло в просторі.

Дитина розуміє й виконує різну фізичну активність й дії: хода, біг, стрибки, присідання.

Намагається контролювати рухи руками й пальчиками.

Орієнтується в напрямках руху (вперед, назад, убік тощо).

Орієнтується в знайомих приміщеннях.

Розуміє відмінність рухів під музику (сформовані початкові уявлення про танець).

Виявляє зацікавленість й обізнаність у рухливих іграх із предметами (наприклад, з м'ячем), може їх підкидати вверх/вперед, котити тощо.

Дитина виконує ранкову зарядку з дорослим, наслідуючи його рухи.

Напрями роботи фахівців	Завдання
<p>Основи безпеки життєдіяльності.</p>	<p>Формувати свідоме й відповідальне ставлення до особистої безпеки та безпеки інших.</p> <p>Виховувати готовність ефективно діяти в екстремальних ситуаціях.</p> <p>Формувати навички безпечної поведінки вдома (на кухні, у ванній кімнаті, вбиральні тощо), на вулиці (під час прогулянки, на дитячому майданчику), у лікарні, освітньому закладі тощо.</p> <p>Знайомити із правилами дорожнього руху.</p> <p>Формувати уявлення про життєдіяльність людини, її життєві функції.</p> <p>Виховувати позитивне ставлення до гігієнічних та загартовувальних процедур.</p> <p>Виховувати культуру харчування та позитивної харчової поведінки.</p>

Очікувані результати

Дитина знає основні правила (заборони) взаємодії з небезпечними явищами й предметами: відкритим вогнем, водоймами, джерелами електричного струму, гострими предметами, побутовою технікою, предметами з вулиці тощо.

Дитина знає правила взаємодії з тваринами (домашніми, у зоопарку, з вуличними собаками й котами, до яких самотійно підходити не можна).

Дитина обізнана в найпростіших правилах дорожнього руху й дотримується їх, самотійно не виходить на дорогу, тримається на відстані від транспортних засобів у русі, пересувається тротуаром.

Знає основні життєві потреби людини: дихати, пити, їсти, спати тощо.

Дитина дотримується елементарних правил гігієни. Знає, як мити руки й вмивати обличчя, чистити зуби, приймати душ, у яких ситуаціях необхідно це робити. Розуміє поняття «чисто» й «брудно». Може самотійно прибрати свої іграшки.

Дитина самотійно харчується (тримає столові прибори й набирає їжу); позитивно ставиться до їжі, яку їй пропонують; знає користь основних харчових продуктів; вживає необхідний об'єм води.

Дитина дотримується режиму сну (нічного й денного), знає його важливість для її фізичного стану й розвитку.

Дитина знає правила взаємодії з незнайомцями (не йде з ними, якщо пропонують, не сідає в автомобіль без дозволу батьків тощо).

Напрями роботи фахівців	Завдання
<p>Особистісне благополуччя.</p>	<p>Формувати у дитини позитивне ставлення до себе, вчити радіти своїм успіхам, хвалити за намагання та старання у будь-якій справі.</p> <p>Формувати навички самоконтролю та саморегуляції власної поведінки.</p> <p>Розвивати і зміцнювати емоційно-вольову сферу дитини.</p> <p>Виховувати морально-етичні якості особистості: доброту, щедрість, відповідальність, толерантність, терплячість, повагу тощо.</p> <p>Сприяти підтримці інтересу до пізнання себе, довкілля та доступних видів діяльності через розмови, підібрані казки та мультфільми, тематичні поробки, приклади міжособистісних стосунків, сюжетно-рольові ігри тощо.</p> <p>Звертати увагу дитини на власну самоцінність, унікальність й значущість як частинки людства.</p>

Очікувані результати

Дитина починає освоювати гендерні ролі й гендерний репертуар: дівчинка-жінка, хлопчик-чоловік. Адекватно ідентифікує себе з представниками своєї статі, має початкові уявлення про власну гендерну приналежність, аргументує її за рядом ознак (одяг, вподобання в іграх, іграшках, зачісках тощо)

Дитина позитивно ставиться до себе, своєї зовнішності, успіхів у засвоєнні нових знань, похвали за щось, що зроблено своїми руками.

Дитина може виконувати завдання з однієї дії (наприклад, «Поклади олівець на стіл» або «Візьми в руку ложку» тощо).

Дитина усвідомлює значення понять «добре» й «погано», зіставляє їх із відповідними ситуаціями.

Проявляє ініціативу у виконанні самостійної роботи (одягання, складання іграшок, малювання тощо).

Дитина усвідомлює, що існує багато людей різної статі, віку й особливостей взаємостосунків із нею (батьки, однокласники, вихователь).

Дитина оперує поняттям «друг» і визначає їх серед однокласників.

Демонструє щедрість (готовність ділитися, наприклад, іграшкою чи цукеркою).

Виказує свої потреби й бажання в прийнятній формі.

ОСВІТНІЙ НАПРЯМ
«Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі»

Напрями роботи фахівців	Завдання
Предметно-практична технологічна діяльність.	<p>Сприяти розвитку здатності реалізовувати творчі задуми з перетворення об'єктів дійсності з використанням різних матеріалів.</p> <p>Сприяти реалізації творчого потенціалу через предметно-практичну, технологічну діяльність.</p> <p>Формувати й розвивати навички тактильного сприйняття предметів навколо (на дотик), їхній розмір, форму, вагу, текстуру й покриття.</p> <p>Формувати й розвивати навички самоконтролю над діями рук і пальцями, що вимагає вправності й важеності рухів.</p> <p>Розвивати загальну й дрібну моторику.</p> <p>Ознайомити й навчити розрізняти частини тіла, обличчя.</p> <p>Сприяти формуванню системи компенсаторних механізмів.</p>

Очікувані результати

Дитина виявляє інтерес і бажання до відтворення різних об'єктів навколишньої дійсності. Із конструктора, пластиліну, кубиків конструює прості форми й фігури, даючи їм назву (будинок може бути у вигляді куба, вежа – нашаруванням різних деталей тощо).

Дитина може зіставляти одну деталь з іншою, два елементи об'єднувати в один, визначаючи місця з'єднання (дві деталі конструктора, два кубики тощо).

Дитина знає, розрізняє й називає характеристики текстури покриття, щільність матеріалів (гладкий, шорсткий, твердий, м'який тощо).

Дитина знає, що таке папір, метал і пластик, тканина, може відрізнити ці матеріали один від одного.

Знає й виконує правила техніки безпеки в роботі з різними матеріалами та інструментами конструювання й моделювання.

Виявляє ціннісне ставлення до продукту своєї діяльності й робочого процесу в цілому.

<p>Напрями роботи фахівців</p>	<p>Завдання</p>
<p>Сенсорно-пізнавальний, логіко-математичний й пошуковий розвиток.</p>	<p>Розвивати канали сприйняття й збережені функції. Збагачувати сенсорний досвід й уявлення про навколишній світ. Розвивати тактильні відчуття, знайомити з різноманіттям текстур, форм, розмірів тощо. Формувати уявлення про способи обстеження предметів (двома руками, однією рукою), способи захоплення предмета (долонею, двома, трьома пальцями), способи виконання практичних дій без зорового контролю. Розвивати аудіальний канал сприйняття, розширювати звуковий досвід дитини, вчити її розрізняти й називати основні звуки, їхні характеристики. Сприяти формуванню системи компенсаторних механізмів. Формувати елементарні математичні уявлення. Розвивати логічне мислення. Формувати вміння розпізнавати математичні характеристики в навколишньому світі, застосовувати їх у повсякденній життєдіяльності. Створювати оптимальні умови для набуття нових знань про навколишній світ у доступному форматі.</p>

Очікувані результати

У своїй діяльності дитина орієнтується на доступні сенсорні стимули (звуки, тактильні відчуття, смаки, запахи).

Дитина знає й розрізняє основні кольори спектра, називає колір реальних предметів (чорний, білий, червоний, жовтий, синій, зелений тощо).

Дитина може порівняти два предмети за величиною (один більший за інший).

Вміє розрізняти й називати геометричні форми: коло, квадрат, трикутник.

Вміє виділяти задану форму в навколишньому середовищі.

Вміє групувати предмети за однією з ознак (формою, кольором, величиною).

Дитина ідентифікує конкретну людину за сукупністю ознак зовнішнього вигляду (колір і довжина волосся, обличчя, одяг тощо).

Знає й розрізняє поняття «один», «пара», «багато».

Вміє оцінювати й порівнювати відстань між об'єктами дійсності.

Переважає наочно-образне мислення.

Дитина накопичує досить багато уявлень і знань про навколишню дійсність, однак ці уявлення практично не пов'язані між собою.

Дитина знайома з предметами найближчого оточення, їхнім призначенням (на стільці сидять, із чашки п'ють), із призначенням деяких суспільно-побутових будівель (у магазині, супермаркеті купують іграшки, хліб, молоко, одяг, взуття тощо); має уявлення про знайомі засоби пересування (легкове, вантажне авто, тролейбус, літак, велосипед), про деякі

Напрями роботи фахівців	Завдання
	<p>Формувати мотивацію до пізнання нового й до пошукової діяльності в різних видах діяльності.</p> <p>Формувати навички самообслуговування.</p> <p>Формувати навички орієнтування в знайомих приміщеннях.</p>

Очікувані результати

свята (Новий рік, день свого народження), властивості води, снігу, піску (сніг білий, холодний, вода тепла й холодна, лід слизький, твердий; з вологого піску можна ліпити, робити пасочки, а сухий пісок розсипається); розрізняє й називає погоду (холодно, тепло, дме вітер, йде дощ).

Дитина тільки намагається встановити взаємозв'язок між уявленнями.

Самостійно може їсти, одягатися, роздягатися, вмиватися, користуватися носовою хусткою, гребінцем, рушником, справляти свої природні потреби.

Добре орієнтується в знайомому приміщенні (у своїй кімнаті, виховній групі), знає, де розташовані основні об'єкти (двері, вікно, стіл тощо). На підставі досвіду в дитини складаються деякі просторові уявлення. Знає, що поруч зі столом стоїть стілець, на дивані лежить іграшковий ведмедик, перед будинком росте дерево.

ОСВІТНІЙ НАПРЯМ
«Дитина в природному довкіллі»

Напрями роботи фахівців	Завдання
<p style="text-align: center;">Природничо- екологічна компетентність.</p>	<p>Формувати емоційно-ціннісне ставлення до природи.</p> <p>Розширювати уявлення про різноманіття рослинного й тваринного світів, середовища їхнього існування, космічний простір і його складові тощо.</p> <p>Сприяти інтересу й готовності до діяльності, яка забезпечує пізнання природи, формувати навички доцільної поведінки в середовищі існування.</p>
<p style="text-align: center;">Навички, орієнтовані на сталий розвиток.</p>	<p>Формувати в дитини уявлення про себе як про мешканця планети Земля, від якого також залежить існування всього живого.</p> <p>Сприяти обізнаності дитини у сфері збереження природних ресурсів, привчати дбати про природу в нашій країні й світі в цілому.</p> <p>Формувати в дитини в різний спосіб уявлення про екологічні проблеми рідного міста, селища й ін.</p> <p>Формувати ціннісне ставлення до природного середовища.</p>

Очікувані результати

Дитина знає, що таке природа та її складові.

Відрізняє елементи рослинного світу на вулиці й на зображеннях: трава, квітка, кущ, дерево. Знає, що рослини ростуть із землі і для живлення їм необхідна вода та світло.

Знає про тваринний світ, його основні відмінності від людського (тварини не розмовляють, ходять переважно на чотирьох лапах тощо), може впізнати й назвати деяких тварин на вулиці та на зображенні: собаку, kota, корову, свиню, вівцю, вовка, лисицю, птаха тощо.

Дитина знає, як виглядає сонце, його основні ознаки й властивості (тепле, зігріває, жовте, можна побачити вдень тощо).

Дитина виявляє ціннісне ставлення до об'єктів природи, піклується про рослинний і тваринний світи (не зриває квіти, обережно ставиться до домашніх рослин, намагається їх поливати; не завдає болю тваринам, виявляє до них ніжність тощо).

Викидає сміття в смітник.

**ОСВІТНІЙ НАПРЯМ
«Гра дитини»**

Напрями роботи фахівців	Завдання
Ігрова діяльність.	<p>Збагачувати ігрове середовище дитини, створювати доступний простір для задоволення потреб у реалізації ігрової діяльності.</p> <p>Розширювати знання дитини про особливості взаємодії між людьми, які виконують різні соціальні ролі, та їхні професії, що є основою сюжетно-рольової гри.</p> <p>Збагачувати уявлення дітей про різновиди ігор і способи застосування іграшок.</p> <p>Формувати навички комунікації й вміння домовлятися, розвивати навички соціальної взаємодії.</p> <p>Сприяти розвитку образного мислення й реалізації творчого потенціалу.</p> <p>Формувати навички орієнтування в ігровому просторі.</p>

Очікувані результати

Гра дитини має предметно-маніпулятивний і конструкторський характер.

У грі відтворюються дії дорослих, за якими дитина спостерігає. Сюжети таких ігор не особливо різноманітні, полягають у багаторазовому повторенні одних дій, ігрові дії повністю імітують реальні. Дитина знає особливості взаємодії між нею й дорослими, визначає ключові стратегії поведінки міжособистісних стосунків людей різних професій.

У грі дитина оперує предметами-замінниками.

Дитина бережно ставиться до іграшок, знає їхнє місце й призначення, час використання.

Дитина активно взаємодіє під час гри з однолітками й дорослими, бере участь у розподілі ролей і функцій. Комунікація відбувається на підставі спільних інтересів, учасники вміють домовлятися між собою.

Активно розвивається уява, звичні місця й предмети набувають нової форми та значення (стілчики перетворюються на місця в автобусі, а будь-яке коло – на руль).

ОСВІТНІЙ НАПРЯМ
«Дитина в соціумі»

Напрями роботи фахівців	Завдання
Соціально-громадянська компетентність.	<p>Формувати в дитини навички соціально визнаної поведінки, вміння орієнтуватись у світі людських взаємин, готовність співпереживати й співчувати іншим.</p> <p>Розвивати здатність передавати власні емоції, почуття й переживання вербальними та невербальними засобами, прийнятними для розуміння іншими людьми.</p> <p>Закріплювати уявлення про розпізнавальні ознаки людини (стать, вік; частини тіла, зачіска, одяг, ріст, голос тощо).</p> <p>Виховувати ціннісне ставлення до рідного краю й Батьківщини.</p> <p>Формувати й розвивати здатність до єднання з групою та досягнення спільної мети в процесі взаємодії.</p>

Очікувані результати

Дитина виявляє інтерес до взаємодії та спілкування з іншими людьми (батьками, однолітками, вихователями). Вона усвідомлює, що є певна група людей, до яких можна звернутись по допомогу, з ким можна гратись.

Демонструє певний спектр емоцій і станів (задоволення, обурення, інтерес тощо). Може визначити на стимульному матеріалі сумне й щасливе обличчя.

Дитина розрізняє людей за статтю (хлопчик чи дівчинка), за низкою ознак (зовнішній вигляд, голос, вподобання тощо).

Дитина знає назву країни, у якій проживає, називає свою національність і державну мову.

Дитина розуміє значення «робити одному» чи «робити групою». В іграх готова ділитись іграшками з однолітками й дорослими, виконувати спільну діяльність (наприклад, разом будувати щось з конструктора).

ОСВІТНІЙ НАПРЯМ
«Мовлення дитини»

Напрями роботи фахівців	Завдання
Мовленнєвий розвиток.	<p>Розвивати мовленнєві навички дитини, сприяти формуванню активного словника, який відповідає віковим показникам.</p> <p>Сприяти практичному оволодінню нормами мовлення.</p> <p>Привертати увагу дитини до звукового складу рідної мови, формувати навички точного відтворення різних звуків.</p> <p>Пояснювати значення нових слів.</p> <p>Формувати навички побудови зв'язних речень.</p> <p>Спонукаати дитину до використання нових слів для їхнього кращого засвоєння.</p>

Очікувані результати

Розвиток мови відбувається особливо швидко. Дитина майже засвоїла свою рідну мову.

Дитина засвоює приблизно 100 нових слів за місяць.

Якщо в три роки дитині для спілкування досить кількох сотень слів, то в чотири роки ця цифра досягає 1,5-2 тисячі слів.

Поліпшується й звукове оформлення слів, більш розгорнутими стають фрази.

Мова дитини однотипна. Усі дієслова вона вимовляє в теперішньому часі.

Поняття про минуле чи майбутнє ще обмежене. Речення схожі між собою: на першому місці підмет, потім присудок, потім додаток.

У дитини з'являється особливий інтерес до слів. Вона намагається встановити значення слів, їхнє походження, вигадує свої слова.

Дитина ще не може самостійно визначити, з яких звуків складається слово, встановити їхню послідовність, розкласти слово на частини (склади, звуки), однак усвідомлює, що існують певні звуки, які вона може відтворити (зазвичай це голосні звуки).

Дитина вступає в діалог з однолітками й дорослими. Вміє ставити запитання про предметний світ, явища й дії. Її цікавить значення незнайомих слів.

Напрями роботи фахівців	Завдання
Художньо-мовленнєвий розвиток.	<p>Розвивати образне мислення.</p> <p>Знайомити з книжками, формувати до них ціннісне ставлення.</p> <p>Знайомити з художніми творами (казками, віршами, піснями).</p> <p>Спонукаати дитину до опису предметів й об'єктів, розповідей про різні події, переказування змісту мультфільмів і прочитаних книжок.</p> <p>Формувати навички аналізу почуття, вчити виокремлювати головне.</p>

Очікувані результати

Дитина вміє формулювати речення, які містять інформацію про її потреби й бажання, ставлення до конкретної ситуації (наприклад подобається/не подобається, хороший/поганий тощо).

Під час комунікації дитина виражає свої емоції й почуття як словами, так й інтонаційною вимовою, жестами, мімікою, які зіставляє між собою за формою, значенням й емоційним забарвленням (наприклад, коли радієш, треба посміхатись і піднімати руки догори, вигукуючи «Ура!»).

Часто коментує свої дії та їхню послідовність.

Розвивається внутрішнє мовлення дитини.

Дитина знає, що таке книжка, які її функції та зміст (текст та картинки), бережно ставиться до неї (обережно перегортає сторінки, кладе на полицку після використання).

Дитина знає назви декількох казок/розповідей, може назвати улюблену.

Дитина виокремлює головних дійових осіб з почутої розповіді. Усвідомлює відмінності в зовнішності, характері й вчинках головних героїв, може надати їм просту характеристику, наприклад, Попелюшка – добра, а мачуха – зла.

Знає один-два вірші напам'ять, може їх розповісти.

Дитина описує елементи предметного світу й ілюстрації в книжці. Зіставляє зображене з почутим у розповіді.

Дитина може розгадувати загадки, складність яких відповідає її віковим можливостям.

ОСВІТНІЙ НАПРЯМ
«Дитина у світі мистецтва»

Напрями роботи фахівців	Завдання
<p style="text-align: center;">Мистецький і творчий розвиток.</p>	<p>Збагачувати сенсорний досвід шляхом виділення форми, кольору, величини в творчій діяльності.</p> <p>Розвивати сприйняття кольору й формувати вміння передавати за допомогою палітри кольорів і відтінків красу навколишнього світу.</p> <p>Розвивати слухове сприйняття звуків навколишнього світу.</p> <p>Формувати естетичне ставлення до навколишнього світу.</p> <p>Спонукаати й сприяти реалізації самостійної творчої діяльності.</p> <p>Формувати ціннісне ставлення до краси, предметного світу й мистецтва, розвивати естетичне сприйняття світу.</p> <p>Розвивати природні обдарування й здібності, сприяти реалізації творчого потенціалу й задоволенню потреб у відтворенні навколишньої дійсності.</p> <p>Розвивати творчі здібності, формувати елементарні трудові технологічні й художньо-продуктивні навички, самостійність, культуру й безпеку праці.</p>

Очікувані результати

Дитина долучається до різноманітних видів творчості.

Малює найпростіші елементи навколишньої дійсності (квітку, сонечко, хмаринку тощо). Експериментує з лініями, формами, зіставляє різні кольори, змішує їх. Дитина промальовує предмети у відповідній кольоровій палітрі (жовте сонечко) й експериментує (рожеве дерево), усвідомлюючи фантастичність зображеного. Малює візерунки й абстракції, вчиться розмальовувати.

Дитина виготовляє фігури з еластичних матеріалів (пластиліну, тіста): кулю, овал, млинець тощо.

Полюбляє будувати вежі, піраміди, будинки, машинки, кораблі з різноманітних конструкторів, кубиків, дощечок.

Дитина полюбляє слухати музику, наспівувати знайомі слова з пісень. Грається з музичними іграшками (піаніно, барабани), складаючи мелодію.

Дитина відтворює елементарні танцювальні рухи під музичний супровід, може запам'ятати й відтворити рухову зв'язку.

Знайомиться й цікавиться предметами краси та мистецтва (ілюстраціями в книжці, поробками, музичними творами тощо), висловлює своє захоплення ними вербальними і невербальними засобами. Називає й розрізняє різні види мистецтва.

Дитина постійно звертається до образного мислення, може використовувати порівняння (великий, як будинок), якісні характеристики (дуже гучний, найменший тощо).

Навчальне видання

Легкий Олег Михайлович,
Курінна Владислава Русланівна

СВІТ НА ДОЛОНЬКАХ

КОМПЛЕКСНА ПРОГРАМА
РОЗВИТКУ ДИТИНИ З ПОРУШЕННЯМИ ЗОРУ
МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Головний редактор – Т. С. Самиляк
Технічний редактор – О. М. Корнілов
Коректор – Ю. А. Степаненко
Компютерна верстка – П. А. Грім
Обкладинка – І. О. Правдіна

Видано державним коштом. Продаж заборонено.

Підп. до друку __. __. 2021. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Друк офсетний. Ум. друк.арк. 1,86
Гарнітура Times New Roman. Замовлення № . Наклад __.

Поліграфічно-видавничий центр ТОВ «Імекс-ЛТД»
Свідоцтво про реєстрацію серія ДК № 195 від 21.09.2000.
25006, м. Кропивницький, вул. Декабристів, 29
тел./факс (0522) 32-08-32, 32-17-05
E-mail: design@imex.kr.ua